

statky lze označit nikoli řídké *historické* nepřesnosti i jednostranné filozofické exkursy. (Autora provází např. utkvělá myšlenka, stále opakovaná, o neblahé úloze islámu na evropský středověk i novověk, čímž dochází přinejmenším k nepřesvědčivému *zveličování* této role.) Také z filozofů si leckdy vybírá jejich atypické myšlenky (např. Kanta pokládá za jednoznačného senzualistu). K omylům náleží jeho kategorické odsouzení jednostrannosti západní vědy a kultury (vždyť spiritualitu lze vkládat jen do předem vytvořeného vnějšího rámce), jakož i *nepochopení* východních nauk, v nichž nesprávně hledá útěk od pozemské odpovědnosti a osobního zdokonalení. Nevědecky řečeno, autor oběma stranám v jisté míře „křivdí“. Mluví o potřebě *syntézy*; tu však nelze provést bez organického propojení různých kultur.

Salmanova nechut' ke „kosmickým obrazům a obzorům“ pramení z jeho křesťanského *antropocentrismu*, podle něhož má pozemský člověk a jeho duše výjimečně dominantní postavení v univerzu. Odkaz na tradice „manichejského“ křesťanství není korektní, aneb manichejské duchovní směry (původně perské) vycházejí z absolutní kontrapozice dobra a zla, což nezřídka vedlo k intoleranci i násilí.

Steinerem vyzdvihované duchovní myšleni nevystihuje zastávanou kulturu srdce jako spojení rozumu a morální intuice, jež není jen myšlením, ale *jednotou* myšlení, citění a chtění. „Kultura srdce“ nevystačí s myšlením; vyžaduje i bezprostřední zážitek.

Dlužno dodat, že na rozdíl od *E. Fromma*, který ve své práci *Být či mít* posléze nalézá

subjekt sociokulturní změny v probuzené střední třídě, Salman o takovém sociálním subjektu neuvažuje. Jeho a Steinerovy sociální podněty nejsou dostatečně konkrétně vztaženy k současnému sociálně politickému vývoji; jsou spíše jen sugestivním apelem.

Autor často užívá pojem rozvoje kultury jako synonyma rozvoje *spirituálního*. I tzv. duchovní kultura není však běžně chápána jako Salmanovo zduchovnění lidské bytosti.

Závěrem podotýkám, že Salmanova místa extrémní „utopie“ má významné pozitivní rysy; zejména postulát hlubšího rozvoje sociálních věd a důsledné negace politické i ekonomické manipulace, spjaté s trváním „Herrschaftsprinzipu“; snaha o hodnotovou změnu evropské i světové kultury včetně sociálních vztahů v morálním a duchovním ohledu; orientace na samosprávu občanské společnosti a „sebesprávu“ lidského individua; úsilí o kulturně společenskou obnovu střední Evropy tak, aby nebyla prostým přívěskem Západu; podtržení významu středu ve dvojím smyslu: jednak jako střední Evropy ve vztahu k Evropě západní a východní, jednak jako celku Evropy vůči Asii a Americe.

Jde tedy o otevřenou výzvu k možnému přehodnocení evropských *dějin* i hodnot. Je však otázkou, zdali si autor dostatečně uvědomuje, že během 21. století nebude svět kulturně „unifikován“, že však bude mít stále více společných problémů kulturních, sociálních i duchovních.

Karel Bertelmann

Ján Gabura, Jana Pružinská: *Poradenský proces*

Praha, SLON 1995, 147 s.

Kniha *Poradenský proces* je práce spíše konkrétnější, psychologicky orientovaná, je psána jako instruktivní příručka pro toho, kdo si vybral přetěžký úděl někomu radit.

Prvá část práce, jejímž autorem je Ján Gabura, obsahuje dvanáct kapitol doprovázených návrhy na praktická cvičení. Nejrozsáhlejší kapitolou je osmá, o komunikaci v poradenství. Gabura je typický systematick. Kapitolka o

diagnostice je členěna na pozorování, analýzu materiálů, standardizovanou diagnostiku, činnostní diagnostiku, diagnostiku pomocí věcí. Přiznám se, že tento styl podávání informací příliš nepreferuji. Výsledný efekt je totiž stejný jako u všech podobných přístupů. Dobře se podle takového textu studentovi memoruje. Informace jsou podány v přehledně utříděnou mozaiku. Z takového textu se však většinou vytrácí myšlenka, vize, poselství, oddělení důležitého od méně důležitého. To jest, školsky formulováno, „co tím chce autor říci“. V citované kapitole např. obsahuje oddíl činnostní

diagnostika tři věty, z nichž hlavní konstatuje, že na diagnostické účely se dají použít i věci, kterými se klient obklopuje.

V úvodu obecné části práce vymezuje Ján Gabura přesněji odborný význam termínu poradenství se snahou odlišit ho od významu, ve kterém je často užíván v běžném jazyce a který nám všem nahání husí kůži. Správně zdůrazňuje, že nejde o nalezení vhodného zdroje úplných informací a ochotného poskytovatele, ale o úkol nalezení vhodného způsobu, jak motivovat a přimět klienta, aby se *podílel na analýze problému*. Jde o to, jak ho vychovávat a vzdělávat v řešení takových úkolů, jak mu pomoci nalézat přiměřenější a jemu adekvátnější způsoby fungování v jeho sociálním prostředí. Jeden z důležitých úkolů poradce, poradců, je mimo jiné redukovat emociální napětí v kritických situacích rozhodování. Proti obecnému očekávání to není hledání a nalézání nějakého absolutně platného konečného řešení, ale hledání vhodné formy spoluúčasti a zcela jistě také spoluodpovědnosti při definování, analýze a řešení kritických úkolů.

Tento postoj zde vystupuje jako zásadní věc moderního přístupu. Tak jako ve všech oblastech jednání ustupuje analýza od nabídky univerzálních a „objektivních“ řešení a pravd k nabídce *odpovědné spoluúčasti v řešení*.

Vzápětí ovšem, k mé lítosti, následují jen kusé poznámky o poradenských systémech v resortech ministerstva práce a sociálních věcí, v oblasti školství a zdravotnictví, vzbuzující mé obavy z tradičně konzervativního přístupu. Víím, že úlohou autorů nebyla hlavně kritika dosavadních systémů, ale instrukce o tom, jak by to mohlo a mělo vypadat, ale přece jen, alespoň částečná hodnotící zmínka mi na tomto místě chybí.

Potom následují učebnicově systémové charakteristiky, které by vyžadovaly, jak se již zmiňuji výše, větší diferenciaci priorit. To znamená, že důležitější než výčet specializovaných zdravotnických poraden (a to ještě dělených konzervativně podle tradičních lékařských diagnóz), nebo dělení přístupů na dynamický, behaviorální, experienciální a eklektic-

ký, je z hlediska výkladu i úspěšnosti poradenských aktivit kapitola první – kontakt s klientem, a ta je poněkud zakrnělá.

Jak bylo řečeno, poměrně rozsáhlou kapitolu knihy tvoří *Komunikace v poradenském procesu*. Jsou v ní zahrnuty způsoby verbální i neverbální komunikace. Poměrně podrobnou a prakticky užitečnou část také tvoří metody práce s klientem. Jako příklad modernějších technik je uveden nácvik konstruktivní hádky.

Stejně rozsáhlá a na praktická cvičení, příklady a materiály bohatá, je část *Role poradce*.

Zajímavou část práce představuje kapitola *Riziková klienti*.

Druhý a stručnější oddíl knihy tvoří text J. Pružinské. Obsahuje necelých padesát stran textu zakončených užitečným slovníčkem odborných termínů. Tento díl textu je nazván: *Poradenský proces v rámci přístupu zaměřeného na člověka*. Vychází z práce známého amerického psychologa Carla Rogerse.

Tato část je poměrně abstraktně teoretická a kromě historického úvodu o Rogersovi by k lepšímu pochopení přece jen vyžadovala alespoň kusý širší kontext moderních sociologických a psychologických teorií. Přestože je tato část celkově koncipována konkrétněji, posloužila by jí bohatší analýza případů z praxe psychoterapie. Už jen proto, že o tento nový moderní pohled na klienta je u nás obrovský zájem a současně jsou s ním jen pouze velmi omezené zkušenosti, jak v oblasti obecné koncepce poradenské práce, tak zejména v praxi zacházení s různými sociálními typy klientů.

Knih *Poradenský proces* je zajímavou a užitečnou prací z oblasti dnes u nás tolik požadované a tak málo uspokojované potřeby intervenčních aktivit dotýkajících se v mnoha profesních činnostech individuálních a skupinových problémů života člověka v těchto dynamicky se rozvíjejících časech transformace naší společnosti. *Obzvláště užitečná je jako studijní text poskytující stručnou orientaci v problematice poradenství*.

Jaroslav Kapr

JAN ŠABATA – nakladatelství DOPLNĚK

Adresa: Stará 18-20, 602 00 Brno

Knihkupectví: Žerotínovo nám. 9, Brno

EDIČNÍ PLÁN NA ROK 1998

Edice právnícko-ekonomická

Zdislav Šulc: *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu (České republice) 1945-1995*

Karel Kříž: *Kritika ekonomického programu prosperity*

J. A. Chandler (ed.): *Místní správa v liberálních demokraciích*

Jiří Blažek, Jaroslav Jakš: *Základy ekonomie 2*

Milana Hrušáková, Zdeňka Králíčková: *České rodinné právo*

Michaela Židlická, Karel Schelle: *Právní dějiny 1. Starověk*

Karel Schelle, Marta Kadlecová a kol.: *Právní dějiny 2. USA a západní Evropa*

Eduard Vlček, Karel Schelle: *Právní dějiny 3. Východní Evropa*

Ivo Telec: *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*

Studijní texty

Ivo Plaňava: *Manželství a rodina*

Milan Tuček a kol.: *Stratégie a aktéri sociálnej transformácie a modernizácie v Českej a Slovenskej republike*

Edice knihy dokumenty

Artur London: *K pramenům Doznání*

Jiří Suk: *Občanské fórum 2. Listopad-prosinec 1989. Dokumenty*

Karel Kaplan: *Nebezpečná bezpečnost*

Višegrád

Adam Michnik: *Sokratův stín*

Slovenská otázka ve 20. století

Edice současného myšlení

Dušan Třeštík: *Češi. Jejich národ, stát, dějiny a pravdy v transformaci. Texty z let 1991-1997*

Jiří Sláma: *Do exilu a z exilu domů. Publicistická žeň z let 1968-93*

Edice sociálně ekologická

E. F. Schumacher: *Malé je krásné*

Jerry Mandler: *Čtyři důvody pro odstranění televize*

Edice osudů

M. J. Šlesinger: *Odysea českého chirurga. Zklamání a naděje*

Libor Pecha: *Krutá poéma. Životopisná pedagogická freska. O A. S. Makarenkovi*

Mimo edice

Když se řekne Šabata (Sborník)

Jaromír Procházka: *Kurs světových dějin I. (Od starověku do roku 1208)*